

◆ טמנתהקישין – מורינו הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א

כתב השו"ע אהע"ז סי' ל"א סעי' ב' (ומקורו מתוס' קידושין ט"ד"ה והלכתא והרא"ש שם) דנהגו לקדש בטבעת שאין בה אבן [יהלום] אלא בטבעת פשוטה כיון שעלולה האשה לטעות מחמת האבן ולחשוב ששוויה של הטבעת יותר מערכה האמיתי, ואז יש חשש לקידושי טעות, וכן הוא מנהגינו [כי אף שנהגו בקהילותינו עפ"י רוב לקדש בפרוטה, יש שנהגו לקדש בטבעת] ולכן שואלים את העדים האם הטבעת שווה פרוטה כדי שתשמע הכלה ותסכים להתקדש גם בטבעת ששוויה מועט. ואם כבר קידש בטבעת שיש בה אבן יש דנו האחרונים אם צריך לחזור ולקדשה.

ובפרט לפי מה שכתב בספר החינוך (מצוה תקנ"ב) שצריך שתשמור את טבעת הנישואין כל ימי חייה כדי שתמיד תזכור שהיא מקודשת לו לכן רצוי שתהיה הטבעת חלקה בלא אבן כדי שיהיה ניכר שהיא טבעת הקידושין.

ואף שכיום מקובל שהכלה בוחרת את הטבעת כבר מראש, אפי' שיודעת את מחירה, בכל זאת לא יקחו טבעת עם אבן דא"כ נתת תורת כאו"א בידו, ע"כ צריך לקבוע כלל לכולם [ומה שלוקחים טבעת בלא אבן יש בזה רמז על החיים שיהיו חלקים. חיי נישואין אינם כ"כ פשוטים, ולכן מבקשים בחופה "אב הרחמן יצליח לחתן הזה ולכלה הזאת ויטע שלום ביניהם" שלום בין איש לאשתו אינו בא בכדי, לא כל אחד יכול לומר מה שאמר הגרשז"א לפני מיטתה של אשתו בלוויתה שאף פעם לא פגע בה ולא ציער אותה ואין לו על מה לבקש סליחה. ויש בזה עוד הרבה רמזים ואכמ"ל].

אמנם מצד הדין א"צ לקדש דוקא בטבעת, ויכול לקדשה בפרוטה או בשו"פ כמו שהיה מנהג אבותינו ע"פ רוב לקדש בפרוטה, אך היות ומקובל עתה שמתקדשים בטבעת אין ענין להחזיר את המנהג הקדום ולקדש בפרוטה, ואדרבה עוד עלולה להתבייש מכך. [עה"פ ויקח האיש נזם זהב, ותרגומו קדשא דדהבא, אומר ר' אברהם בן הגר"א שנקרא קדשא ע"ש שהיו מקדשים בזה. חזינן שגם אז קידשו בתכשיט].

וגם שיש אומרים שצריך שיהיה לה מזה הנאת קישוט, דהנה יש מהספרדים והחסידים שעושים טבעת קידושין מרובעת עפ"י הקבלה או לסגולה לזרע של קיימא, ולפי דעת הי"א הנ"ל לאו שפיר עבדי כיון שאין לה הנאת קישוט, ויש לזה דין של נכסי מלוג מחמת שהיא כבר אשתו ונכסיה שלו [ובזמן חז"ל שהיה זמן רב בין הקידושין לנישואין יכלה ליהנות מזה בנתיים אך עתה שהקידושין בסמיכות אם יש לה הנאת קישוט שו"פ מקודשת וא"ל אינה מקו]. וא"כ לשיטתם הקידושין הללו מפקפקים, אך אפשר דנהי דהנאת קישוט אין לה אך הנאת סגולה שו"פ יש לה שבוטחת ע"ז שיהיו לה בנים. ©

◆ פתחת הכתובה – בשם רחמן"ן

מנהגינו שמתחילים את הכתובה במילים "בשם רחמן" ויש שאמרו שיש בזה משום מנהגי הגויים [עיין רשב"ץ והובא בטופס כתובות] ואין לחוש לזה כלל, דאטו מה שאומרים באשמורות "רחמנא" נחשב מנהגי הגויים, ואף לכתוב זאת בתחילת שטר אין חשש שהרי הרמב"ם כותב בתחילת חיבורו בשם ה' אל עולם, וכבר נאמר באברהם אבינו ע"ה "ויקרא שם בשם ה' אל עולם" אז הוחל לקרוא בשם ה' [וצריך לדעת שלגויים כמעט שאין שום דבר משלהם. ורוב הדברים שיש להם זה רק מאיתנו. לנוצרים יש את התנ"ך שלנו והוסיפו ע"ז את הברית החדשה שהיא ספורי שקרים שבדו מליבם. "הקורען" של המוסלמים, רובו לקוח מן התורה ואפילו ממדרשי חז"ל ממה ששמעו בע"פ, שהרי הנביא שלהם לא ידע לכתוב. ומפורסם הדבר שהיה אדם ששמו עובדיה בן שלום שכתב בשבילו. והיה נביאם מסוג ההוונים הנקראים "אנשי רוח" שיודעים להשפיע על ההמונים בעזרת כושר דיבורם (ואמר הנביא הושע "אویل הנביא, משוגע איש הרוח וגו'" וכתב האר"י ז"ל בשער הפסוקים שזהו הנביא של הישמעאלים יעו"ש ולכן מכנים אותו בקהילותינו "משוגע") אבל הערבים טפשים והאמינו לו- ודבר מפליא שהנה ידוע אצל הערבים השם שקוראים לחלק מבנותיהם "פאטמה", ובפרקי דר' אליעזר (פרק ל') איתא ששם אשת ישמעאל "פטומה" וכתב הרד"ל שנראה לו ששמע נביאם שכך כתוב במדרש וקרא לבתו בכך. ומכאן נתפשט אצלם שם זה.]

והטעם שכותבים בכתובה "בשם רחמן" הוא משום שאברהם אבינו

ע"ה נקרא אהוב וכמש"כ "זרע אברהם אוהבי" ותרגום של אוהבי 'רחמי' וכיון שעל אברהם נאמר "ויקרא לו בשם ה' אל עולם" לכן אומרים בשם רחמן לשון נופל על לשון [דאף דזה ודאי קאי על הקב"ה שנקרא רחמן מ"מ נקט לשון זה ולא לשון אחרת כגון בשם אדיר באדירים, בשם מלך מלכים וכדו'] להזכיר זכותו של אברהם אבינו ע"ה יתירה מזו שבנוסח הכתובה שלנו מובא דבר שלא נמצא בשום נוסח "בזכות אברהם אבונא"- ומזכירים בזה מפורש את אברהם אבינו לעורר זכותו כנזכר. וכן במה שאומרים אהוב מהר המור נזכר זכות אברהם וכדלעיל שאברהם נקרא "זרע אברהם אוהבי". ובטעם הדבר שמזכירים דוקא אברהם פי' מהרי"ץ משום שבזכותו קבלנו מצות פריה ורבייה וכמש"כ "והרביתי את זרעך בעבור אברהם עבדי" [ויעוין בטופס כתובות שער א' אות ד' עוד טעמים בזה].

(נכתב ע"י אחד השומעים)